บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาครัฐ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดโรงเรียน และที่ตั้งของสถานศึกษา ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 607) ได้กลุ่มตัวอย่าง 495 คน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท จำนวน 105 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายความเรียง สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามระดับความถี่ของปัญหาสูงสุด 3 ลำดับแรก เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาวิเคราะห์เนื้อหา และจำแนกประเด็นตามแนวคิดเป็นรายข้อ และนำข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญทุกคน มาแจกแจงความถี่แนวคิดที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน นำประเด็นข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุด และที่สำคัญรองลงมา เสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามที่ต้องการ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาครัฐ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี” ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการระบุความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการแบ่งปันความรู้ ด้านการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาความรู้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการระบุความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติในการจัดการความรู้ เช่น คู่มือในการจัดทำสาระการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้จากภายนอกมาให้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษา และสถานศึกษามีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศการจัดการความรู้เป็นรายบุคคล

1.2 ด้านการพัฒนาความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาจัดให้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทบทวนความรู้ที่ใช้ในองค์กรเพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้นำไปใช้ ครูผู้สอนมีการสร้างความรู้ขึ้นมาใช้เอง และสถานศึกษาจัดให้มีการประชุมและอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

1.3 ด้านการจัดระบบความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีกระบวนการตรวจสอบความรู้อย่างเป็นระบบ สถานศึกษามีการคัดแยกความรู้ที่ทันสมัย เป็นประจำทุกปี และสถานศึกษามีวงจรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลเป็นความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

1.4 ด้านการเข้าถึงความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาจัดการความรู้เชิงรุก เช่น ประกาศเสียงตามสายให้บุคลากรและนักเรียนได้ทราบข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการจัดเก็บข้อมูลความรู้ที่โรงเรียนสร้างขึ้นไว้ในที่เดียวกัน เพื่อความสะดวกในการค้นหา สถานศึกษามีการทำหนังสือเวียนแจ้งข้อมูลแก่บุคลากรทันที หลังจากได้รับประกาศ ข่าวสารหรือข้อมูลใหม่ ๆ

1.5 ด้านการสร้างความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนแสดงความคิดเห็น สถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ และสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

1.6 ด้านการแบ่งปันความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสถานศึกษา สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อปรับปรุงการจัดการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ และบุคลากรในสถานศึกษาได้ใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานแต่ละวัน เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ เป็นต้น

1.7 ด้านการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีการถ่ายทอดวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดให้กับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษานำข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนไปทบทวนปรับปรุง และพัฒนาร่วมกัน และสถานศึกษานำการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เช่น การพูดคุย, ซักถาม, การเสวนา เป็นต้น

2. ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไป

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

หาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านการระบุความรู้ และด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการระบุความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาในการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้ สถานศึกษามีปัญหาในการจัดการความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นรายบุคคล และสถานศึกษามีปัญหาในแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านการพัฒนาความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดให้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทบทวนความรู้ที่ใช้ในองค์กรเพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้นำไปใช้ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และครูผู้สอนมีปัญหาในด้านการสร้างความรู้ด้วยกระบวนการของระบบ เช่น ใช้ P-D-C-A หรือ P-A-O-R

2.3 ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการตรวจสอบ ดูแลข้อมูลทางเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบันเสมอ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดหาหนังสือใหม่ๆ เข้าไว้ในห้องสมุด และสถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดทำแผ่นพับ วารสาร เอกสารวิชาการต่างๆ

2.4 ด้านการเข้าถึงความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านเว็บไซต์ขององค์กร สถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดทำระบบสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ เช่น ฐานข้อมูล กลุ่มสาระการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และสถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดทำสมุดบันทึก เพื่อบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน

2.5 ด้านการสร้างความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน สถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดทำผลงานของโรงเรียน ครูและนักเรียนขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ และสถานศึกษามีปัญหาในด้านการสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่

2.6 ด้านการแบ่งปันความรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการเชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษามาบรรยายในการจัดการความรู้แนวใหม่ ๆ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการแลกเปลี่ยน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ความรู้กันระหว่างสถานศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษามีปัญหาในด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานแต่ละวัน เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ เป็นต้น

2.7 ด้านการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีปัญหาในด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงาน สถานศึกษามีปัญหาในด้านการเรียนรู้จากการจำ เช่น กฎ ระเบียบ และแนวการปฏิบัติต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง และสถานศึกษามีปัญหาในด้านการสนับสนุนให้นำความรู้ใหม่ ๆ มาทดลองใช้ในการปฏิบัติงาน

3. การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้เสนอแนะรูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

5.1 ด้านการระบุความรู้

5.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีปัญหาในการกำหนดนโยบายการจัดการความรู้ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ สร้างวิสัยทัศน์ความรู้ของสถานศึกษาเพื่อเป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เช่น เสาะหาความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดเก็บความรู้อย่างมีระบบงานต่อการสืบค้นและนำมาใช้งาน

5.1.2 สถานศึกษามีปัญหาการจัดการความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นรายบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (ร้อยละ 55.55) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอกับบุคลากรในองค์กร เช่น มีอินเตอร์เน็ตในห้องพักครู และเลือกบุคลากรที่เก่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นคุณวิศาสตร์ และผู้บริหารต้องจูงใจบุคลากรให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ในฐานะนวัตกรรม พัฒนาตนเองและองค์กร

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

5.1.3 สถานศึกษามีปัญหาในการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สรรหาผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) เข้าร่วมแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์สมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมเวทีต้องเป็นตัวจริง คือเป็นผู้ปฏิบัติงานในเรื่องนั้น ๆ ที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่างที่ดี และมาจากความแตกต่าง หลากหลายจึงจะเกิดพลัง

5.2 ด้านการพัฒนาความรู้

5.2.1 สถานศึกษามีปัญหาในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทบทวนความรู้ที่ใช้ในองค์กรเพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน (ร้อยละ 100) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า มีกลวิธีและสื่อในการสื่อสาร/ ประชาสัมพันธ์ให้คลอบคลุมทุกกลุ่ม และต้องขยายช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลเสนอผลงานและมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น มีการทำจดหมาย ข่าวสาร จุลสาร มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมกาแฟแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมกาแฟแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างอิสระ จัดรูปแบบใด ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อให้บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกันเองอย่างมากที่สุด

5.2.2 สถานศึกษามีปัญหาส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน (ร้อยละ 100) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งงบประมาณเพื่อให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยตัวเอง

5.2.3 ครูผู้สอนมีปัญหาในเรื่อง การสร้างความรู้ด้วยกระบวนการของระบบ P-D-C-A หรือ P-A-O-R ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน (ร้อยละ 88.88) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า จัดทำในรูปของซีดีรอมที่สามารถโต้ตอบกับผู้เรียน (Interactive CD-ROM) องค์ความรู้ได้แก่ 1.1) ความรู้ด้านพัฒนาสมรรถนะศักยภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน 1.2) ความรู้เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์ 1.3) ความรู้เพื่อการปฏิบัติตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี CAI ชุดนี้แจกจ่ายบุคลากรทุกคน

5.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

5.3.1 สถานศึกษามีปัญหาด้านการตรวจสอบ ดูแลข้อมูลทางเวปไซต์ให้เป็นปัจจุบันเสมอ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน (ร้อยละ 88.88) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้ดูแลรับผิดชอบทำเว็บความรู้ (Knowledge Portal) บนเว็บไซต์ของหน่วยงานเพื่อดูแลอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการในสังกัดและผู้ที่สนใจทั่วไปได้รับความกระจ่างในความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ/ ผู้มีประสบการณ์ด้านเนื้อหาที่ต้องการทราบผ่านการตั้งกระทู้ซักถาม และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรความรู้ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

กว้างขวางต่อเนื่อง นับเป็นการพัฒนาช่องทาง เพื่อการแลกเปลี่ยนถ่ายเทความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสถานที่และเวลาที่เป็นปัจจุบัน

5.3.2 สถานศึกษามีปัญหาในการจัดหาหนังสือใหม่ ๆ เข้าไว้ในห้องสมุด ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (ร้อยละ55.55) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาต้องกำหนดให้มีหน่วยงานหรือครูรับผิดชอบการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ความรู้ โดยการลำดับความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ เช่น จดหมายข่าว แฟ้มพัฒนางาน วารสารโรงเรียน เอกสารงานวิจัย เป็นต้น นำมาจัดไว้ในห้องสมุดหรืออาจจัดเป็นมุมรักการอ่าน

5.3.3 สถานศึกษามีปัญหาในการจัดทำแผ่นพับวารสาร เอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่ เช่น ในแต่ละสถานศึกษามีคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านใดก็จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ต่อกัน ในศูนย์พัฒนาวิชาการมีการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การประกวดผลงานของครูในแต่ละปีการศึกษา เสร็จแล้วถ้าหากสถานศึกษาใดได้รับรางวัลชนะเลิศระดับศูนย์ก็ต้องนำไปแข่งขันระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป เพื่อให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

5.4 ด้านการเข้าถึงความรู้

5.4.1 สถานศึกษามีปัญหาในด้านการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านเว็บไซต์ขององค์กร ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน (ร้อยละ 100.00) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องมีการเติมเต็มประสบการณ์ โดยค้นหาแนวทางผู้ที่เคยจัดการความรู้ เป็นผลสำเร็จมาก่อน ทำให้ได้เรียนรู้ว่า การจัดการความรู้ที่เน้นเฉพาะส่วนของ ICT อย่างเดียวไม่พอ หากจะสามารถจัดความรู้ให้เป็นผลสำเร็จได้ต้องริเริ่มจากกิจกรรม ดึงความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้นั้นบันทึกลงพื้นที่ ICT จึงเรียกว่า สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน และต้องมีปฏิสัมพันธ์การสนทนาแลกปลี่ยน/ออนไลน์ผ่านทางเครือข่าย

5.4.2 สถานศึกษามีปัญหาในการจัดทำระบบสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ เช่น ฐานข้อมูล กลุ่มสาระการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อให้กระบวนการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ ควรมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และบริหารงานวิชาการโรงเรียนต้องสร้างบุคลากรเหล่านี้ด้วยการสนับสนุนส่งเสริม เมื่อได้ความรู้ต้องนำมาถ่ายทอดหรือทำเป็นฐานข้อมูล ส่งเสริมให้ครูได้มีการฝึกทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตและเกิดความชำนาญ

5.4.3 สถานศึกษาจัดทำสมุดบันทึก เพื่อบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน (ร้อยละ 100.00) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

ควรมีสมุดหน้าเหลือง แนวคิดนี้จะเหมือนสมุดโทรศัพท์สมุดหน้าเหลือง เราคงคุ้นเคยกัน สมุดหน้าเหลืองสำหรับการจัดการความรู้จะบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางสมุดหน้าเหลืองในลักษณะนี้จะช่วยสามารถเชื่อมโยงระหว่างคนที่ต้องการใช้ข้อมูลกับแหล่งข้อมูล อาจจะบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

5.5 ด้านการสร้างความรู้

5.5.1 สถานศึกษามีปัญหาในด้านการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า อาจเกิดขึ้นได้จากการระดมความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการทำงานและหลังจากการทำงาน ซึ่งจะต้องมีหน่วยงานหรือบุคคลรับผิดชอบในการทำกิจกรรมสร้างความรู้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี การสร้างความรู้ของครู อาจจะใช้หรือไม่ใช้เทคโนโลยีก็ได้ แต่ถ้าใช้เทคโนโลยีก็จะทำให้การสร้างความรู้สะดวกขึ้น

5.5.2 สถานศึกษามีปัญหาในการจัดทำผลงานของโรงเรียน ครู และนักเรียนขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการนำผลงานของโรงเรียน ครู และนักเรียน ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ ในการนำความรู้ไปใช้ในหลายมิติ เช่น การให้คำปรึกษา การจัดการอบรม การจัดนิทรรศการ การสนทนา จดหมายข่าว วิดีโอภาพยนตร์ จุลสาร วารสาร ตำรา Home Page ผลการวิจัย นวัตกรรม ขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ของโรงเรียน

5.5.3 สถานศึกษามีปัญหาในด้านการสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (ร้อยละ 55.55) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นวิธีการเผยแพร่สิ่งที่เราได้เรียนรู้มาให้แก่ผู้สนใจ โดยต้องสร้างความสมดุลระหว่างความสนใจในการบรรยายเรื่องและเนื้อหาที่ต้องการสื่อ เช่น การใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง ในประเด็นเกี่ยวกับนวัตกรรมในองค์การ โดยการนำเรื่องที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว มาผูกเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจและเผยแพร่ในองค์กร ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกันได้

5.6 ด้านการแบ่งปันความรู้

5.6.1 สถานศึกษามีปัญหามีปัญหาด้านการเชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษามาบรรยาย ในการจัดการความรู้แนวใหม่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษามาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายอาทิ เช่น การระดมความคิด การทำงานเป็นทีม การให้คำปรึกษา การศึกษาดูงาน การสาธิต การประชุม การอบรม สัมมนา การฝึกทักษะ การจัดเสวนา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

5.6.2 สถานศึกษามีปัญหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน (ร้อยละ 100.00) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในสถานศึกษาต้องมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของบุคลากรในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เช่น การนิเทศ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุม การค้นคว้าข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษา

5.6.3 บุคลากรในสถานศึกษามีปัญหาในด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานแต่ละวัน เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ เป็นต้น ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน (ร้อยละ 88.88) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องสำรวจตรวจสอบจำนวนเทคโนโลยีที่เพียงพอกับบุคลากร เช่น มีคอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น จัดให้มีในห้องพักครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

5.7 ด้านการเรียนรู้

5.7.1 สถานศึกษามีปัญหาด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงาน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน (ร้อยละ 77.77) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาต้องมีวิธีการในการพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น การส่งครูเข้าอบรม เปิดโอกาสให้มีการนิเทศ ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ

5.7.2 สถานศึกษามีปัญหาในการเรียนรู้ เช่น การจำกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน (ร้อยละ 100.00) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เปลี่ยนทัศนคติในการทำงานใหม่ของครู จากไม่รู้จะทำอย่างไร ทำไม่ได้ เป็นถ้าจะทำให้ได้จะเรียนรู้อย่างไร และได้แบบปฏิบัติที่ดีเยี่ยม

5.7.3 สถานศึกษามีปัญหาในด้านการสนับสนุนให้นำความรู้ใหม่ ๆ มาทดลองใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (ร้อยละ 55.55) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องพัฒนาสื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีตอบสนองความต้องการของบุคลากร และให้ครูกับนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์

อภิปรายผล

จากการศึกษา สภาพ ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาใน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ฐานะผู้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยตรง จะเห็นได้ว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ความสำคัญในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กรทุกคนร่วมตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ กระตุ้นให้บุคลากรมีการพัฒนา ทดลองปฏิบัติสิ่งใหม่ ๆ ทางการศึกษา สนองความต้องการความรู้ของผู้ร่วมงานในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งกระตุ้นให้บุคลากรทุกระดับมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ ใช้วิธีคิดและแก้ไขปัญหาที่หลากหลายเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา มาศวรรณา (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีการปฏิบัติการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีระดับการปฏิบัติจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ด้านการจัดเก็บข้อมูล และการสืบค้นความรู้ ด้านการสร้างความรู้ และด้านการถ่ายโอนความรู้ และการใช้ประโยชน์ ตามลำดับ และมีสิ่งที่ควรอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านการระบุความรู้ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี ด้านการระบุความรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกันได้มาโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรจากหลายฝ่ายทั้งที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน ประชาชน และผู้มีส่วนเสียทั้งหมด ร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง แล้วมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีการจัดการงบประมาณสู่แผนงาน โครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ได้มีการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งความรู้เป็นเอกสารหลักฐาน ประสบการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด สร้อยน้ำ (2547) ได้ศึกษา การพัฒนาตัวองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าปัจจัยทางการบริหารที่สามารถพยากรณ์องค์การแห่งการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การปฏิบัติงานของครูและทีมงานเป็นเป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับของปฏิบัติงาน การจูงใจ บรรยากาศ และวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน การพัฒนาครูและทีมงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ เช่นเดียวกันกับ เรขา อรัญวงศ์ (2541) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งพบว่าการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและกระบวนการใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ของอาจารย์อยู่ระดับมาก และ เบญจวรรณ ใยสวรรค์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งพบว่าสภาพด้านการบริหารงานด้านองค์การด้านการพัฒนาบุคลากรขององค์กรอยู่ระดับมาก

1.2 ด้านการพัฒนาความรู้ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาความรู้ อยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้จากประสบการณ์ทำงาน โดยจัดทำเป็นผลงานวิชาการ วิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอรวมทั้งศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้จากชุมชนเพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ รักษาพงษ์ (2551, หน้า 146) พบว่า การพัฒนาความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่โรงเรียนดำเนินการ มีการแสวงหาความรู้ มาพัฒนาครูให้สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ นำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีการปรับกิจกรรม เนื้อหา การวัดผล จนได้แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งองค์ประกอบนี้เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งสำหรับองค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ให้สำเร็จต้องนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับความเห็นของบุญส่ง หาญพานิช (2546, หน้า 45) เห็นว่า กระบวนการจัดการความรู้ต้องมีการพัฒนาความรู้ และสอดคล้องกับความเห็นของ Probst, Raub, & Romhardt, (2000) ที่เสนอว่าโมเดลการจัดการความรู้ต้องประกอบด้วย การกำหนดความรู้ต้องใช้การจัดการความรู้ การพัฒนาความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการจัดเก็บความรู้ โดยแต่ละกระบวนการจะสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ จะขาดช่วงตอนใดตอนหนึ่งไม่ได้ก่อน (คนัย เทียนพุฒ, 2545, หน้า 122-123 อ้างถึงใน Thomas Stewart. 1997) และเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นความจำเป็นที่ครูต้องร่วมมือกันในด้านการพัฒนาความรู้ ทั้งที่เป็นของตนเองและของแต่ละบุคคลมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุด เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้รักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมรู้ทันโลก และมีความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มาร์ควอร์ด (Marquarde, 1996, pp. 27-30) และมาราลี (Marali, 2001, pp. 44-45) ที่เสนอว่า การแสวงหาความรู้หรือการพัฒนาความรู้ร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญประการสำหรับการเพิ่มคุณค่าให้แก่องค์กร ซึ่งได้มาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะความรู้ที่มีอยู่เมื่อนานไปอาจจะเก่าและใช้ประโยชน์ไม่ได้ อาจไม่ทันสมัย การพัฒนาความรู้ร่วมกันจะทำให้เกิดพลัง (วิจารณ์ พานิช, 2547, หน้า1-7) และจะเกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเป็นผลดี

1.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเก็บความรู้เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นหรือได้มา นำมาจัดเก็บเพื่อให้เป็นระบบและเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ง่ายและสะดวก รวดเร็วต่อการนำความรู้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ไปใช้ใหม่ ในครั้งต่อ ๆ ไป ให้ทันเวลา และตรงตามความต้องการ โดยสถานศึกษาจะต้องกำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ การกำหนดให้มีหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบในการจัดเก็บหลักของสถานศึกษา และต้องพิจารณาถึงวิธีการที่จะเก็บรักษา มีเครือข่ายการจัดเก็บที่สะดวกและปลอดภัย เพื่อง่ายต่อการสืบค้นและสะดวกรวดเร็วต่อการนำความรู้ไปใช้ใหม่ในครั้งต่อ ๆ ไป (Marquarde, 1996, pp. 27-30; Macintoch. 1990., pp. 1-2; Davenport & Prusak, 1998, pp. 229-238 และบุญส่ง หาญพานิช, 2547, หน้า 50-55) และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการได้ทันที ซึ่งการจัดเก็บความรู้ไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การบันทึกในฐานข้อมูล (Database) เครือข่ายภายในสถานศึกษา (Intranet) ในฐานข้อมูล (Database) หน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา เป็นต้น จะช่วยให้ครูและสถานศึกษาสามารถจัดเก็บความรู้ได้มาก สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา ดังนั้น ในองค์ประกอบการเก็บความรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าความสัมพันธ์กันมากที่สุด จึงเป็นคู่ขององค์การกับเทคโนโลยีสารสนเทศผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้รวมการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การเก็บความรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนัก เป็นอันดับสาม และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยในการจัดเก็บความรู้ได้มาก และทันเวลา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อยเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ประกอบกับ มาตรา 39 ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาจึงต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เพียงพอในการใช้เทคโนโลยี สถานศึกษาจึงต้องวางแผนและดำเนินการนำเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และใช้ในการเก็บความรู้ของครูและสถานศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2545, 11) และความรู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจเก็บจากเอกสารอิเลคทรอนิคส์ที่เก็บไว้ในสื่อรูปแบบต่าง ๆ โดยมีช่องทางสำคัญในการเข้าถึงความรู้นี้จากระบบอินทราเน็ตและโซลูชั่นกรุ๊ปแวร์ อินเทอร์เน็ต (สุกิจ แตงมีแสง และยงยุทธ อิ่มอุไร. 2546, หน้า71-72) หรือการจัดเก็บไว้ในรูปดิจิตอล และจัดเก็บความรู้ใหม่ที่บุคคลในองค์การมีเพื่อเผยแพร่และแบ่งปันการใช้สารสนเทศในสถานศึกษา (น้ำทิพย์ วิภาวิน. 2547,: หน้า16-31) การที่สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่เพียงพอและมี

ไปใช้ใหม่ ในครั้งต่อ ๆ ไป ให้ทันเวลา และตรงตามความต้องการ โดยสถานศึกษาจะต้องกำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ การกำหนดให้มีหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบในการจัดเก็บหลักของสถานศึกษา และต้องพิจารณาถึงวิธีการที่จะเก็บรักษา มีเครือข่ายการจัดเก็บที่สะดวกและปลอดภัย เพื่อง่ายต่อการสืบค้นและสะดวกรวดเร็วต่อการนำความรู้ไปใช้ใหม่ในครั้งต่อ ๆ ไป (Marquarde, 1996, pp. 27-30; Macintoch. 1990., pp. 1-2; Davenport & Prusak, 1998, pp. 229-238 และบุญส่ง หาญพานิช, 2547, หน้า 50-55) และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการได้ทันที ซึ่งการจัดเก็บความรู้ไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การบันทึกในฐานข้อมูล (Database) เครือข่ายภายในสถานศึกษา (Intranet) ในฐานข้อมูล (Database) หน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา เป็นต้น จะช่วยให้ครูและสถานศึกษาสามารถจัดเก็บความรู้ได้มาก สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา ดังนั้น ในองค์ประกอบการเก็บความรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าความสัมพันธ์กันมากที่สุด จึงเป็นคู่ขององค์การกับเทคโนโลยีสารสนเทศผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้รวมการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การเก็บความรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนัก เป็นอันดับสาม และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยในการจัดเก็บความรู้ได้มาก และทันเวลา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อยเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ประกอบกับ มาตรา 39 ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาจึงต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เพียงพอในการใช้เทคโนโลยี สถานศึกษาจึงต้องวางแผนและดำเนินการนำเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และใช้ในการเก็บความรู้ของครูและสถานศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2545, 11) และความรู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจเก็บจากเอกสารอิเลคทรอนิคส์ที่เก็บไว้ในสื่อรูปแบบต่าง ๆ โดยมีช่องทางสำคัญในการเข้าถึงความรู้นี้จากระบบอินทราเน็ตและโซลูชั่นกรุ๊ปแวร์ อินเทอร์เน็ต (สุกิจ แตงมีแสง และยงยุทธ อิ่มอุไร, 2546, หน้า171-72) หรือการจัดเก็บไว้ในรูปดิจิตอล และจัดเก็บความรู้ใหม่ที่บุคคลในองค์การมีเพื่อเผยแพร่และแบ่งปันการใช้สารสนเทศในสถานศึกษา (น้ำทิพย์ วิภาวิน. 2547, หน้า 16-31) การที่สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่เพียงพอและมี

ประสิทธิภาพ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดเก็บความรู้ได้มากสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ อาทิ เครือข่ายภายในสถานศึกษา (Intranet) หน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา และระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) เป็นต้น (Housel & Bell, 2001, p74; Little Quintas & Ray, 2002 pp. 42) นอกจากนี้ วิจารณ์ พานิช (2546, หน้า 84-90) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บความรู้โดยอาศัยเทคโนโลยีว่า เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องช่วยการเลื่อนไหลของความรู้ เครื่องช่วยจัดระบบข้อมูลและเอกสาร เครื่องช่วยค้นหาข้อมูล เครื่องช่วยแลกเปลี่ยนความรู้และสารสนเทศ และเป็นเครื่องช่วยในการค้นหาและดึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพที่มีคุณภาพและทันเวลาที่ต้องการ (Marquarde, 1996, pp. 27-30) ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องมีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยในการจัดเก็บความรู้ (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547, หน้า 18 อ้างอิงจาก Sveiby, 2003; Wiig, 2003; Kucza, 2001; Probst & Ohters, 2000; Trapp, 1999; Marquardt, 1996) ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของมาร์ควอร์ด (Marquarde, 1996, pp. 27-30) และดาเวนพอร์ท เดอลอง และเบียร์ส (Davenport, de Long, & Beers. 1998, pp. 45-47) ที่เสนอว่า การเก็บความรู้ เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้น หรือที่ได้มา นำมาจัดเก็บไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งช่วยในการจัดเก็บความรู้ได้มาก เป็นระบบและเป็นหมวดหมู่ ทำให้ง่าย สะดวก และรวดเร็วต่อการนำความรู้ไปใช้ใหม่ในครั้งต่อๆ ไป ได้อย่างทันเวลาและตรงตามความต้องการ โดยการจัดเก็บความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การบันทึกในฐานข้อมูล (Database) ในคอมพิวเตอร์ สถานศึกษา (Intranet) ในหน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา เป็นต้น ดังนั้น ตัวบ่งชี้ สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยในการจัดเก็บความรู้ได้มากและทันเวลา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการเก็บความรู้

1.4 ด้านการเข้าถึงความรู้ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ด้านการเข้าถึงความรู้ อยู่ในระดับมาก โรงเรียนให้ความสำคัญในระดับมาก โดยดำเนินการให้ทุกฝ่าย สามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่าย เหมาะกับบริบทของโรงเรียนและบุคลากร เช่น จัดทำรูปแบบ CD หรือ VCD แล้วนำส่งมอบแก่ครูเป็นรายบุคคล หรือจัดบริบท ประชาสัมพันธ์ความรู้ต่าง ๆ จัดทำเป็นเอกสารที่สะดวกต่อการค้นคว้าและติดต่อส่งงานกับเขตพื้นที่ทาง E-office เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548) เสนอว่า กระบวนการจัดการความรู้ต้องมีการเข้าถึงความรู้ ซึ่งการทำให้ผู้ใช้ความรู้นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เว็บบอร์ด (Web Board) บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (ดนัย เทียนพุฒ. 2545, หน้า 122-123 อ้างอิงจาก Thomas Stewart, 1997) การที่สถานศึกษาได้มีการเผยแพร่ความรู้สู่

สาธารณะด้วยการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้โดยผ่านระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ เช่น หน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา (บุญส่ง หาญพานิช, 2547, หน้า50-55) จะทำให้ครูได้มีการนำความรู้มาใช้ โดยอาศัยกลไกทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และทันเวลา (Marquarde, 1996, pp. 27-30; Albrecht, 2003, p. 191) เพื่อการค้นคว้าความรู้ทั้งในและนอกองค์การ และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนครู (Marquarde, 1996, p. 158) สถานศึกษาจึงต้องมีความพร้อมในการเผยแพร่ความรู้ของสถานศึกษา โดยผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับเตรียมตัวและพัฒนาไปสู่ยุคข่าวสารเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียน (Petridies & Gulney, 2004) ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่สามารถช่วยในการแก้ปัญหาใหม่เกิดขึ้นได้ ทั้งยังเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของครูได้เร็วขึ้นด้วย อันจะเป็นอันพลังสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศในระยะยาว (Mckeen, & Smith, 2003 pp. 3-7) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดชองดาเวนพอร์ท เดอลอง และเบียร์ส (Davenport, de Long, & Beers, 1998, p. 47) ที่เสนอว่า เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การนำความรู้ไปใช้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และทันเวลา สถานศึกษาจึงควรมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้ของสถานศึกษา โดยผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และผู้เรียน อย่างไรก็ดี สถานศึกษาควรมีหน่วยงานหรือบุคคลรับผิดชอบในการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ความรู้ และอำนวยความสะดวกในการนำความรู้ไปใช้โดยผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย

1.5 ด้านการสร้างความรู้ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ด้านการสร้างความรู้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีการจัดระบบห้องสมุดที่พร้อมแก่การเรียนรู้ เช่น มีการจัดระบบหมวดหมู่ของหนังสือที่ง่ายต่อการเรียนรู้การศึกษาค้นคว้า มีเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์คอยให้บริการในห้องเรียน และสถานศึกษามีการจัดระบบเอกสารจากการอบรมสัมมนาไว้เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งเอกสารทางธุรการ วิชาการที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ และของหน่วยงานตนเอง ทั้งในรูป Software CD เอกสารต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบง่ายต่อการใช้ มีห้องที่เก็บเป็นการเฉพาะตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดอบรม ประชุม สัมมนา และมีการปรึกษาหารือกันในการหาแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างร่วมพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การบริการ และการจัดการเรียนการจัดระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การบริการ และการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ จัดระบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดเก็บ จัดบุคลากรในการบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีให้สามารถใช้การ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่และงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจัดระบบเครือข่าย (Network) ช่วยสนับสนุนในการติดต่อ สื่อสาร เช่น การโต้ตอบ งานธุรการกับเขต สพท. และโรงเรียนอื่น การส่ง E-mail ส่งข้อมูลเอกสาร การสืบค้นข้อมูลในจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนำระบบอินเตอร์เน็ต มาใช้ในการสถานศึกษา โดยอาศัยคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางในการติดต่อ และมีจำนวนคอมพิวเตอร์ที่ต่อเชื่อมกับอินเตอร์เน็ตต่อจำนวนเพียงพอแก่ความต้องในการใช้บริการ ทั้งที่เป็นงานบริหาร บริการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แซลลิส และโจนส์ (Sallis & Jone, 2002, pp. 22-29) ที่กล่าวว่า สถานศึกษามาเป็นสถานที่ต้องมีการสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเชื่อมโยงความรู้ระหว่างครู นักเรียน ระหว่างทีมงาน รวมทั้งการรู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่สถานศึกษาในฐานะผู้นำความรู้ในสังคม โดยเฉพาะครูต้องปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน จากการเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนมาเป็นการให้ความรู้ด้วยวิธีสอนให้นักเรียนรู้จักคิด และรู้จักประยุกต์ใช้ความรู้ (วิลาวัลย์ มาคุ้ม, 2549, หน้า 64 อ้างอิงจาก Cunningham & Corderio, 2000, pp. 71-72) อีกทั้งสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ ใช้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เป็นแหล่งสร้างความรู้ที่มีพลังมากที่สุด (วิจารณ์ พานิช, 2547, หน้า 62-67) นอกจากนี้ วิจารย์ พานิช (2547, หน้า 7) ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การสร้างความรู้ในมุมมองเดิม ความรู้ต้องสร้าง โดยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ แต่มุมมองใหม่ ความรู้เกิดขึ้นทุกจุดของการทำงาน โดยทุกคนที่ทำงานเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในสมอง ซึ่งอาจพูดออกมาไม่ได้ การสร้างความรู้อาจทำได้ ทั้งก่อนลงมือทำ ระหว่างทำงานและสรุปประมวลประสบการณ์ จากการทำงานในการสร้างความรู้ไม่จำเป็นต้องสร้างใหม่ทั้งหมด 100% อาจเริ่ม 10-20% ก็ได้

1.6 ด้านการแบ่งปันความรู้ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ด้านการแบ่งปันความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ของบุคลากรทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา การจัดทำแผนปฏิบัติการมีการขอความคิดเห็นจากผู้ปกครอง คณะกรรมการ มีการสอบถามแลกเปลี่ยนแลกความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการดึงศักยภาพของบุคลากรให้ทำงานอย่างเต็มความสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาโดยพัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการ ใช้บุคลากรให้ตรงกับความรู้ความสามารถ ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ การส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เกิดการแบ่งปันการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จัดระบบอำนวยการในการส่งเสริมการปฏิบัติงาน การประชุมสัมมนาที่

เหมาะสม และพบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีสภาพอาคารสถานที่ที่ประชุมสัมมนาที่เหมาะสม และพบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีสภาพอาคารสถานที่ที่พร้อมและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนมากกว่าขนาดเล็กและสามารถจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนด้านสื่อวัสดุ อุปกรณ์ให้กับบุคลากรและแผนงาน โครงการได้ชัดเจนและคล่องตัวกว่าสถานศึกษาจัดกลไกการนิเทศการศึกษาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์การ (วิลาวัลย์ มาคุ้ม, 2549) การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ยากที่สุด และเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ เนื่องจากถ้าไม่มีใครแลกเปลี่ยนความรู้กัน ก็จะไม่มีใครรู้ เพราะธรรมชาติของคนจะเก็บความรู้อยู่ภายในตัวไม่ยอมแลกเปลี่ยน เพราะกลัวขาดทุน กลัวเสียเปรียบ จึงมีพฤติกรรมกักตุน หรือปกปิดความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2547, หน้า 9) ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องเป็นผู้นำและส่งเสริมให้ครูได้จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการแลกเปลี่ยนที่ใช้เฉพาะเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว เช่น การประชุม อบรม สัมมนา การสนทนา การให้คำปรึกษา การสร้างเครือข่าย การประชุมทางไกล เป็นต้น และจะต้องทำเสมอ ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้บุคลากรในองค์การได้นำไปใช้เพื่อการแก้ปัญหา หรือเพิ่มพัฒนางานและยังช่วยให้องค์การได้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ควอร์ด (Marquarde, 1996, pp. 27-30) และดาเวนพอร์ท เดอลอง และเบียร์ส (Davenport, de Long & Beers, 1998, pp. 45-47) ที่เสนอว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการทั่วทั้งสถานศึกษาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยให้มีรูปแบบต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น การระดมความคิด 292 การทำงานเป็นทีม การให้คำปรึกษา การศึกษาดูงาน การพิมพ์เผยแพร่ การบรรยาย การสาธิตการประชุม การอบรม สัมมนา การฝึกทักษะ การจัดเสวนา การสนทนา การสร้างเครือข่าย การประชุมทางไกลผ่านอินเตอร์เน็ต แผนที่ความรู้ ฐานความรู้ Home Page และ Web Portal ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา โดยการแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติที่ดีเลิศระหว่างกัน (Best Practice) เพื่อส่งผ่านความรู้ถึงกัน เป็นต้น การแลกเปลี่ยนความรู้ไม่ใช่เป็นเรื่องของธรรมชาติ แต่ต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนและต้องใช้เวลา ดังนั้น การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผลดี ดังนั้น ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การสัมมนาทางวิชาการ การประชุมปฏิบัติการ การประชุมทางไกลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกทักษะ การสนทนา การให้คำปรึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย การเรียนรู้ จึงเป็นตัวที่สำคัญของการแลกเปลี่ยนความรู้

1.7 ด้านการเรียนรู้ จากการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับปาน

กลาง แสดงว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี มีการเรียนรู้จากการอบรม การศึกษาดูงาน และปฏิบัติงาน การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ โดยเห็นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และผลงานนักเรียน ผลงานครู จากการจัดตลาดนัดความรู้มาร่วมจัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น โครงงาน การเขียนแผนภาพความคิด (Mind Map) ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ หรือการจัดนิทรรศการศิลปะของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หรือจากประสบการณ์ส่วนตัว เช่น การสอนงาน การประชุม สัมมนา การประชุมระดมสมอง การฝึกอบรม เป็นต้น ผู้บริหารต้องสนับสนุนส่งเสริมจูงใจให้ครู เกิดการเรียนรู้องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการความรู้สอดคล้องกับแนวคิดของ เตือนใจ รักษาพงษ์, 2551) ที่เห็นว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและการนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และปรับปรุงองค์การ ดังนั้น ขั้นตอนนี้สำคัญยิ่ง แม้องค์การจะมีวิธีการในการกำหนด รวบรวม คัดเลือก ถ่ายทอด และแบ่งปัน อย่างไรก็ตาม หากบุคลากรไม่ได้เรียนรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลา และทรัพยากรที่ใช้องค์การต้องกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคลากร กล้าคิด กล้าทำ กล้าลองผิด ลองถูก โดยผู้บริหารต้องยอมรับผลลัพธ์ที่จะออกมา ไม่ว่าจะเป็นความล้มเหลวหรือสำเร็จ เพราะกระบวนการเรียนรู้มิได้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์แต่มาจากประสบการณ์นี้ได้ในการลองนำความรู้ที่ได้มาฝึกปฏิบัติ หากล้มเหลวก็จะไม่ทำผิดซ้ำสองอีก การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น มากมายที่จะนำไปเพิ่มพูนความรู้ในองค์การที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่สิ้นสุด นอกจากนี้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

2. ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้เพราะว่าการจัดการเรียนรู้ต้องพิจารณาแหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างเหมาะสม ทั้งในมิติของระดับตำแหน่งงาน ระดับหน้าที่งาน และระดับรายบุคคลแต่ละรายซึ่งความรู้แต่ละคนต้องมีเครื่องมือที่จะเข้าถึงความรู้ รวมทั้งต้องกำหนดแหล่งความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องเข้าถึง และแสวงหาความรู้เหล่านั้นให้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร ชายสวสดิ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บุคลาการทางการศึกษามีความคิดเห็นขั้นตอนการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้ และ

ขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้ และด้านการค้นหาความรู้ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับ “ปานกลาง” และมีสิ่งที่ควรอภิปรายดังนี้

2.1 ด้านการระบุความรู้ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้ ความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นรายบุคคล หรือแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรันย์ ชูเกียรติ (2541, หน้า 16-21) ได้กล่าวถึงระบบสารสนเทศไว้ว่า ระบบสารสนเทศใช้สนับสนุนการทำงานของบุคคลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการคิดค้น ค้นคว้า และวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เข็มชาติ ไชยโวหาร (2548) กล่าวว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้อย่างสั้น กระชับ ชัดเจน และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งอนาคต วิสัยทัศน์ พันธกิจก็มีความสอดคล้องกันโดยมาจากการกำหนดร่วมกันจากคณะกรรมการครู-นักเรียน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์อย่างชัดเจน จัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานลงสู่แผนงานโครงการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และพบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่มีศักยภาพในการบริหารจัดการได้ดีกว่า เนื่องจากบุคลากรรับผิดชอบแต่ละงานชัดเจน มีการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการและบุคลากรมีจำนวนเพียงต่อการบริหารจัดการ ครูได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาพัฒนางาน ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เช่น มีการนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ในครั้งต่อไป ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการทำให้บุคลากรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการระบุความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการพัฒนาความรู้ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดให้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทบทวนความรู้ที่ใช้ในองค์กรเพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้นำไปใช้ ด้านการส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานให้เกิด

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประสิทธิภาพ หรือการสร้างความรู้ด้วยกระบวนการของระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2548, หน้า 1-3) ที่กล่าวไว้ว่า การทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของนักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาข้อมูลความต้องการและความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องความเห็นของ เตือนใจ รักษาพงษ์ (2551, หน้า 146) การพัฒนาความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่โรงเรียนดำเนินการ มีการแสวงหาความรู้มาพัฒนาความรู้มาพัฒนาครูให้สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ นำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีการจัดกิจกรรม เนื้อหาการวัดผลจนได้แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบนี้เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง สำหรับองค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ให้สำเร็จจะต้องนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับความเห็นของ บุญส่ง หาญพานิช (2546, หน้า 45) เห็นว่า กระบวนการจัดการความรู้ต้องมีการพัฒนาความรู้และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Probst, Raub, & Romhardt, (2000) ที่เสนอว่า โมเดลการจัดการความรู้ต้องประกอบด้วย การกำหนดความรู้ที่ต้องใช้การจัดหาความรู้ การพัฒนาความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการจัดเก็บความรู้ โดยแต่ละกระบวนการจะเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จะขาดช่วงตอนใดตอนหนึ่งไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตรวจสอบ ดูแลข้อมูลทางเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบัน การจัดหาหนังสือใหม่ ๆ เข้าไว้ในห้องสมุด หรือการจัดทำแผ่นพับ วารสาร เอกสารวิชาการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระบบทางบัญชีที่กรมบัญชีกลางกำหนดไว้ ดังคำรายงานการปฏิบัติงานตามโครงการเปลี่ยนระบบการบริหารการเงิน การคลัง ภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, หน้า 20) กล่าวไว้ว่า โครงการเปลี่ยนระบบการบริหารการเงิน การคลัง ภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นเรื่องที่จะต้องขยายผลและทำความเข้าใจกับสถานศึกษาให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน เพราะเป็นระบบทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังใหม่สำหรับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา มาศวรรณ (2551) คือ โรงเรียนมีการจัดทำ Website ของโรงเรียน และมีการปรับปรุงข้อมูล (Update) อย่างเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, หน้า 5-6) ที่เห็นว่า การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถศึกษาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกันมาแยกแยะวิเคราะห์หรือสังเคราะห์หลอมรวมความรู้ที่ได้ให้ความสะดวกแก่การศึกษา ทำความเข้าใจหรืออาจจะเขียนเป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นตอนก็ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ของมาร์ควอร์ด (Marquardt, 1996, pp. 27-30) ที่เห็นว่า การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นมานำมาจัดเก็บ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อการนำไปใช้ใหม่ในครั้งต่อ ๆ ไป โดยองค์การจำเป็นต้องกำหนด สิ่งสำคัญที่จะจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ และการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการการจัดเก็บเกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค เช่น การบันทึกเป็นฐานข้อมูลหรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รวมการสร้างและจดจำของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ด้านการเข้าถึงความรู้ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านเว็บไซต์ขององค์กร การจัดทำระบบสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ เช่น ฐานข้อมูล กลุ่มสาระการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หรือการจัดทำสมุดบันทึก เพื่อบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2539, หน้า 157) กล่าวไว้ว่า การหวังจะให้องค์การทำงานสำเร็จผลได้จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและชัดเจนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ การจัดระบบเครือข่าย (Network) ที่ช่วยสนับสนุนในการติดต่อ สื่อสารและช่วยในการจัดการเรียนการสอน ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการจัดระบบห้องสมุดที่พร้อมแก่การเรียนรู้มีการจัดระบบหมวดหมู่ของหนังสือให้ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า ทั้งที่เป็นหนังสือเรียนและวารสารต่าง ๆ ทางวิชาการและวารสารอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการความรู้ในด้านการสร้างคลังความรู้เป็นอย่างมาก รวมทั้งสามารถจัดระบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การบริการการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าทางระบบ Internet ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Marquardt (1996) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์การที่จะได้เปรียบทางการแข่งขันและพัฒนาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้นั้น ต้องประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ที่สำคัญ 5 ประการ และ 2 ประการที่สอดคล้องคือ 1) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นการจัดการความรู้ในองค์การ โดยจะต้องจัดรูปแบบผสมผสาน การรวบรวม การจัดระบบข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนความรู้การถ่ายโอนความรู้ และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ 2) การใช้เทคโนโลยีเป็นการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในองค์การสำหรับการจัดการความรู้ การเรียนรู้สำหรับสมาชิกทุกระดับและผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การในการใช้เทคโนโลยีนั้น เช่นเดียวกับ (เสาวนี ตรีพุทธรัตน์, 2547, อ้างถึงใน อดิศร ณ อุบล, 2552) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิผลในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ในการโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า

โรงเรียนขนาดเล็กปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในโรงเรียนคือปัจจัยด้านเทคโนโลยี และ (Mantas Manovas, 2005, อดิศร ณ อุบล, 2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหมาะสมกับการจัดการองค์ความรู้และความสำเร็จในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีประเทศแคนาดา ซึ่งพบว่าการถ่ายโอนความรู้จะส่งผลสำเร็จและเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันต้องอาศัยเทคโนโลยีในบริษัท ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2.5 ด้านการสร้างความรู้ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน การจัดทำผลงานของโรงเรียน ครู และนักเรียนขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ หรือการสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โลตัส (Lotus, n.d. อ้างถึงในไพบูลย์ ปะวะเสนะ, 2548, หน้า 3) กล่าวไว้ว่า การเข้าถึงความรู้โดยการนำข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งความชำนาญในแต่ละบุคคลมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะก่อให้เกิดผลบริบูรณ์ทางธุรกิจและสามารถแข่งขันในตลาดได้ ทั้งการบริหารและการจัดการด้านความรู้จะเกิดขึ้นได้ ขึ้นอยู่ว่าองค์กรนั้น ๆ สามารถรู้ว่ามีอะไรบ้างที่พวกเขารู้ และนำสิ่งที่รู้มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าการสร้างความรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนัก เป็นอันดับที่สอง และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งทีมงานความรู้ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย องค์การ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในมาตรฐานที่ 3 กำหนดให้สถานศึกษาสร้างแนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/ สังคมแห่งความรู้ โดยการเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ขึ้นในสถานศึกษา อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของผู้เรียนสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ ใช้ความรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โดยการจัดตั้งทีมความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และอาศัยความรู้ และความคิดของแต่ละคนในทีมความรู้ (Team Learning) ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกัน เพื่อให้สามารถสร้างประสิทธิภาพให้กับตัวเอง ทีมความรู้และสถานศึกษา ได้อย่างเป็นผลดี และเกิดการสร้างวัฒนธรรมการคิดอย่างเป็นระบบอันจะนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องมีการออกแบบทีมความรู้ที่ประกอบด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้าน

ต่าง ๆ อย่างครอบคลุม ซึ่งอาจจะมีทีมความรู้เดียว หรือหลาย ๆ ทีมก็ได้โดยอาจประกอบด้วย บุคลากรที่รู้เรื่องในหน่วยงานของตนเองอย่างดีและมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เจ้าหน้าที่สารสนเทศภายในองค์การ บุคลากรในองค์การที่มีความรู้ข้ามหน่วยงาน ที่ปรึกษาจากภายนอก แต่ควรใช้ให้น้อยที่สุดเพื่อรักษาความลับ บุคลากรอาวุโสเพื่อยืนยันเอาความจริง เสริมพลังและช่วยแนะวิธีคิดเชิงยุทธศาสตร์ (วิจารณ์ พานิช, 2546, หน้า84-90) ให้มีหน้าที่ในการสร้างความรู้ โดยคำนึงถึงความจำเป็น ชนิดและประเภทของงานที่ต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และต้องประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้ให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เรียนรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดาเวนพอร์ทและพรูเสค (Davenport & Prusak, 1999, pp. 229-238) ที่เสนอว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างทีมความรู้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการสร้างความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การระดมความคิดเห็น การประชุม และการสัมมนา ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นต้น ซึ่งการประทำอย่างต่อเนื่องจะช่วยทำให้สถานศึกษามีความก้าวหน้า และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน ความสำเร็จของการสร้างความรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทีมความรู้ จะทำให้เกิดวัฒนธรรมการใฝ่รู้ ซึ่งจะทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาในที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งทีมความรู้ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย องค์ประกอบจึงเป็นที่สำคัญของการสร้างความรู้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความด้านการสร้างความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2.6 ด้านการแบ่งปันความรู้ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษามาบรรยายในการจัดการความรู้แนวใหม่ ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสถานศึกษา หรือการใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานแต่ละวัน เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547, หน้า 57) ที่ได้ระบุชนิดของอุปสรรค และอุปสรรคของการแลกเปลี่ยนความรู้อันมีสาเหตุมาจากตัวบุคคล โครงสร้าง ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งไม่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในโรงเรียน (วิลาวัลย์ มาพุฒ, 2549) แลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทุกค่า โดยคู่ที่มีค่าความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ คู่ขององค์ประกอบย่อย ความรู้ ความสามารถกับองค์ประกอบย่อยการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม การนำเอาความรู้ที่สร้างหรือบันทึกไว้ ออกมาเผยแพร่ให้รับรู้ได้อย่างรวดเร็ว และเหมาะสมอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การระดมความคิด การทำงานเป็นทีม

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การให้คำปรึกษา การศึกษาดูงาน การพิมพ์เผยแพร่ การบรรยาย การสาธิต การประชุม การอบรม สัมมนา การฝึกทักษะ การจัดเสวนา การสนทนา การสร้างเครือข่าย การประชุมทางไกลผ่านอินเตอร์เน็ต แผนที่ความรู้ ฐานความรู้ หน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา เป็นต้น การแลกเปลี่ยนความรู้ จะทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเฉพาะภายในตัวบุคคลและเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแลกเปลี่ยนความรู้ของครู จะทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นไปโดยง่าย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรสนับสนุนผู้ปกครองและชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ เกิดการแลกเปลี่ยน และการกระจายความรู้ไปยังทุกๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้องในระบบ (Butcher, 2001) ก็จะทำให้สถานศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มความสามารถ และทักษะให้แก่ครูและสถานศึกษาในการทำงาน การวางแผน การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวัด และการประเมินได้เป็นอย่างดี (Butcher, 2001) ซึ่งความรู้ความสามารถและการมีส่วนร่วมของครูจะช่วยให้เกิดการยกระดับความรู้ของสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ในองค์ประกอบการแลกเปลี่ยนความรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าความสัมพันธ์กันมากที่สุดจึงเป็นคู่ของความรู้ ความสามารถกับการมีส่วนร่วมผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สองของตัวบ่งชี้รวมการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักเป็นอันดับหนึ่ง และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การสัมมนาทางวิชาการ การประชุมปฏิบัติการ การประชุมทางไกลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกทักษะ การสนทนา การให้คำปรึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย การเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 มุ่งให้สถานศึกษาสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น รวมทั้งการส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการของครูสถานศึกษาและชุมชน ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ที่มุ่งเน้นให้มีการจัดการความรู้ในสถานศึกษา โดยการสืบเสาะ ค้นคว้า แสวงหา แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้ให้กว้างขวาง เพื่อให้เยาวชนของชาติได้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนและสังคมเนื่องจากความรู้ และการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศนอกจากนี้ใน

หมวด 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ยังกำหนดให้ต้องมีการสร้างความมีส่วนร่วมในหมู่ข้าราชการ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพอีกด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเห็นคุณค่าและส่งเสริมให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนครู และการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2.7 ด้านการเรียนรู้ จากการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงาน การเรียนรู้จากการจำ เช่น กฎ ระเบียบ และแนวการปฏิบัติต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง หรือการสนับสนุนให้นำความรู้ใหม่ ๆ มาทดลองใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547, หน้า 59) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ อีกเป็นวงจรการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญดี บุญญากิต (2548, หน้า 58) ที่เห็นว่า วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและการนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และปรับปรุงองค์การ นอกจากนี้สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของสอน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปได้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง จำแนกตามขนาดโรงเรียน และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรีได้ดำเนินการตามวิสัยทัศน์พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของการจัดการความรู้ มีการจัดประชุมปฏิบัติการ ให้ทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนมีการแจ้งนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรอันเดียวกันให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัด จึงทำให้ผู้บริหารและครู มีการรับรู้และการปฏิบัติการจัดการความรู้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมวล ศรีขวัญใจ (2550) ได้ทำการวิจัย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

เรื่อง การจัดการความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการจัดการความรู้โดยรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ความรู้ ด้านการสร้างความรู้ และด้านการจัดเก็บความรู้อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง โดยครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีการจัดการความรู้โดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี ระหว่างความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา มาศวรรณา (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและขนาดโรงเรียน บุคลากรที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ทุกด้านไม่แตกต่างกัน โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการจัดการความรู้โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของเบญจวรรณ ใยสวรรค์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ และแนวทางการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนา องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน จำแนก ตามขนาดโรงเรียน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีสภาพการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารงานที่ต่างกัน มีสภาพการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แนวทางการบริหารจัดการในรูปแบบการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีดังนี้ 1) โรงเรียนควรมีแผนพัฒนาระบบโครงสร้างที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคลากร 2) โรงเรียนควรมีการปรับเปลี่ยนการบริหารการปฏิบัติงาน นโยบายและขั้นตอนการทำงานที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ 3) โรงเรียนควรมีระบบบัญชีและงบประมาณที่ถูกระเบียบและเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถตรวจสอบได้ 4) โรงเรียนควรใช้ระบบการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในการ

พิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน 5) ผู้บริหารควรมีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่สร้างความเข้าใจอันดีกับบุคลากรภายในโรงเรียน 6) ผู้บริหารควรมีความคิดที่เป็นระบบและสามารถเป็นแหล่งความรู้ให้กับบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี 7) โรงเรียนควรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 8) ผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 9) ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ 10) โรงเรียนควรมีวิธีการปรับเปลี่ยนการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 11) หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำแบบประเมินการเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ และ 12) โรงเรียนขนาดกลางควรมีการบริหารจัดการในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เป็นระบบและเป็นขั้นตอน

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง และจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรีอาจมีตำแหน่ง และที่ตั้งแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะมีกลวิธีและสื่อในการสื่อสาร/ ประชาสัมพันธ์ให้คลอบคลุมทุกกลุ่ม และต้องขยายช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลเสนอผลงานและมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น มีการทำจดหมาย ข่าวสาร จุลสาร มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมกาแฟแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมกาแฟแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างอิสระ จัดรูปแบบใด ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อให้บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกันเองอย่างมากที่สุด ผู้บริหารต้องสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งงบประมาณเพื่อให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยตัวเอง ต้องมีการเติมเต็มประสบการณ์ โดยค้นหาแนวทางผู้ที่เคยจัดการความรู้ เป็นผลสำเร็จมาก่อน ทำให้ได้เรียนรู้ว่า การจัดการความรู้ที่เน้นเฉพาะส่วนของ ICT อย่างเดียวไม่พอ หากจะสามารถจัดความรู้ให้เป็นผลสำเร็จได้ ต้องริเริ่มจากกิจกรรม ดึงความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้นั้นบันทึกลงพื้นที่ ICT จึงเรียกว่า สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน และต้องมีปฏิสัมพันธ์การสนทนาแลกปลี่ยน/ ออนไลน์ผ่านทางเครือข่าย ควรมีสมุดหน้าเหลือง แนวคิดนี้จะเหมือนสมุดโทรศัพท์สมุดหน้าเหลือง เราคงคุ้นเคยกัน สมุดหน้าเหลืองสำหรับการจัดการความรู้จะบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางสมุดหน้าเหลืองในลักษณะนี้จะช่วยสามารถเชื่อมโยงระหว่างคนที่ต้องการใช้ข้อมูลกับแหล่งข้อมูล อาจจะบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ในสถานศึกษาต้องมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของบุคลากรในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เช่น การนิเทศ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุม การค้นคว้าข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษา รวมถึงการเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานใหม่ของครู จากไม่รู้จะทำ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

อย่างไร ทำไม่ได้ เป็นถ้าจะทำให้ได้จะเรียนรู้อย่างไร และได้แบบปฏิบัติที่ดีเยี่ยม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิศร ณ อุบล (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ในระบบการศึกษาทางไกลผ่านระบบออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกลผ่านระบบออนไลน์ ประกอบด้วย ชุมชน ความร่วมมือกัน ความน่าเชื่อถือ และการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาทางไกลผ่านระบบออนไลน์ โดยปัญหาที่ถูกนำเสนอได้แก่ ข้อจำกัดด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลและเวลา การขาดการพบปะกันโดยตรงและการกระตุ้นทางสังคม อุปสรรคทางภาษาและวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับความเชื่อถือซึ่งกันและกัน ระดับชั้นของความร่วมมือ จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงต้องการนำกระบวนการจัดการความรู้เข้ามาใช้ในการแก้ปัญหา โดยการดำเนินการจัดการทั้งความรู้ที่ฝังลึกและความรู้ที่เปิดเผย การส่งเสริมให้มีการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ในทุกระดับ การประยุกต์ใช้ทั้งเครื่องมือในการจัดการความรู้และเทคนิคในการจัดการความรู้อย่างถูกต้อง ส่วนจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา มาศวรรณา (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติการการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและขนาดโรงเรียน บุคลากรที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ทุกด้านไม่แตกต่างกัน โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีระดับการจัดการความรู้โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ วิลาวัลย์ มาคุ้ม (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเก็บความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักเรียงจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (.96) องค์ประกอบด้านการสร้างความรู้ (.91) องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ (.91) องค์ประกอบด้านการเก็บความรู้ (.88) องค์ประกอบด้านการนำความรู้ไปใช้ (.88) องค์ประกอบด้านการกำหนดความรู้ (.77) ผลการทดสอบความเที่ยงตรงของโมเดลโครงสร้างเส้นตัวบ่งชี้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้เสนอแนะรูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

5.1 ด้านการระบุความรู้ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้ ความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นรายบุคคล หรือแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรันย์ ชูเกียรติ (2541, หน้า 16-21) ได้กล่าวถึงระบบสารสนเทศไว้ว่า ระบบสารสนเทศใช้สนับสนุนการทำงานของบุคคลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการคิดค้น ค้นคว้า และวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เข็มชาติ ไชยโวหาร (2548) กล่าวว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้อย่างสั้น กระชับ ชัดเจน และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งอนาคต วิสัยทัศน์ พันธกิจก็มีความสอดคล้องกันโดยมาจากการกำหนดร่วมกันจากคณะกรรมการครู-นักเรียน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์อย่างชัดเจน จัดสรรงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานลงสู่แผนงาน โครงการต่างๆ อย่างเหมาะสม และพบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่มีศักยภาพในการบริหารจัดการได้ดีกว่า เนื่องจากบุคลากรรับผิดชอบแต่ละงานชัดเจน มีการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการและบุคลากรมีจำนวนเพียงต่อการบริหารจัดการ ครูได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาพัฒนางาน ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เช่น มีการนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ในครั้งต่อไป ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการทำให้บุคลากรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการระบุความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการระบุความรู้ โดยสรุปได้ว่า ควรสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ สร้างวิสัยทัศน์ความรู้ของสถานศึกษาเพื่อเป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เช่น เสาะหาความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดเก็บความรู้อย่างมีระบบงานต่อการสืบค้นและนำมาใช้งาน และสรรหาผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) เข้าร่วมแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์สมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมเวทีต้องเป็นตัวจริง คือเป็นผู้ปฏิบัติงานในเรื่องนั้น ๆ ที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่างที่ดี และมาจากความแตกต่าง หลากหลายจึงจะเกิดพลัง สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2549, หน้า107)ที่ว่าการจัดการความรู้เน้นที่ความรู้เพื่อการนำไปใช้งาน โดยเป็นความรู้ที่ปฏิบัติในกลุ่มคนที่ทำงานเรื่องนั้นได้ผลดีเรียกว่ามี Best Practice เราสามารถไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเขาได้โดยใช้เครื่องมือเพื่อนช่วยเพื่อนหรือ การเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้มีความรู้ปฏิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความรู้ฝังลึกปล่อยความรู้ออกมา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

5.2 ด้านการพัฒนาความรู้ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการจัดให้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทบทวนความรู้ที่ใช้ในองค์กรเพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้นำไปใช้ ด้านการส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ หรือการสร้างความรู้ด้วยกระบวนการของระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2548, หน้า 1-3) ที่กล่าวไว้ว่า การทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของนักเรียนและผู้ปกครอง โดยศึกษาข้อมูลความต้องการและความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองโรงเรียนจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องความเห็นของ เตือนใจ รักษาพงษ์ (2551, หน้า 146) การพัฒนาความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่โรงเรียนดำเนินการ มีการแสวงหาความรู้มาพัฒนาความรู้มาพัฒนาครูให้สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ นำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีการจัดกิจกรรมเนื้อหาการวัดผลจนได้แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบนี้ เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง สำหรับองค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ให้สำเร็จจะต้องนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับความเห็นของ บุญส่ง หาญพานิช (2546, หน้า 45) เห็นว่า กระบวนการจัดการความรู้ต้องมีการพัฒนาความรู้และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมชาย นำประเสริฐชัย (2546, หน้า 104 อ้างอิงจาก Probst, Raub, & Romhardt, 2000) ที่เสนอว่า โมเดลการจัดการความรู้ต้องประกอบด้วย การกำหนดความรู้ที่ต้องใช้การจัดหาความรู้ การพัฒนาความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการจัดเก็บความรู้ โดยแต่ละกระบวนการจะเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จะขาดช่วงตอนใดตอนหนึ่งไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการพัฒนาความรู้ โดยสรุปได้ว่าใช้กลวิธีและสื่อในการสื่อสาร/ ประชาสัมพันธ์ให้คลอบคลุมทุกกลุ่ม และต้องขยายช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลเสนอผลงานและมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น มีการทำจดหมายข่าวสาร จุลสาร มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมกาแฟแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมกาแฟแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างอิสระ จัดรูปแบบใด ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อให้บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกันเองอย่างมากที่สุด ผู้บริหารต้องสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งงบประมาณเพื่อให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยตัวเองสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิจารณ์ พานิช (2549, หน้า 59-64) ที่ว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้คนปล่อยความรู้ที่ฝังลึกออกมาและช่วยให้คนฝังได้รับรู้และดูดซับความรู้เอาไว้ โดยใช้วิธีการสุนทรียสนทนา ได้แก่การพูดออกมาจากใจ พูดจากความรู้สึก และการฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังอย่างไม่ตัดสินถูก-ผิด ไม่แย้ง นอกจากนี้องค์การยังต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า คลังความรู้ที่กำลังจัดทำมีไว้เพื่ออะไร ต้องการเน้นรูปแบบไหน ถ้าต้องการมีไว้อวดก็จะมีลักษณะอย่างหนึ่ง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ถ้าต้องการมีไว้ใช้ก็จะมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งถ้าต้องการมีไว้เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การอย่างเป็นพลวัต ก็จะมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง

5.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการตรวจสอบดูแลข้อมูลทางเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบัน การจัดหาหนังสือใหม่ ๆ เข้าไว้ในห้องสมุด หรือการจัดทำแผ่นพับ วารสาร เอกสารวิชาการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ระบบทางบัญชีที่กรมบัญชีกลางกำหนดไว้ ดังคำรายงานการปฏิบัติงานตามโครงการเปลี่ยนระบบการบริหารการเงิน การคลัง ภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, หน้า 20) กล่าวไว้ว่า โครงการเปลี่ยนระบบการบริหารการเงิน การคลัง ภาครัฐสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นเรื่องที่จะต้องขยายผลและทำความเข้าใจกับสถานศึกษาให้ชัดเจน และเข้าใจตรงกัน เพราะเป็นระบบทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังใหม่สำหรับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา มาศวรรณ (2551) คือ โรงเรียนมีการจัดทำ Website ของโรงเรียน และมีการปรับปรุงข้อมูล (update) อย่างเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, หน้า 5-6) ที่เห็นว่า การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถศึกษาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกันมาแยกแยะวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์หลอมรวมความรู้ที่ได้ให้ความสะดวกแก่การศึกษา ทำความเข้าใจหรืออาจจะเขียนเป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นตอนก็ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ควอร์ด (Marquardt, 1996, pp. 27-30) ที่เห็นว่า การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นมานำมาจัดเก็บ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อการนำไปใช้ใหม่ในครั้งต่อ ๆ ไป โดยองค์การจำเป็นต้องกำหนด สิ่งสำคัญที่จะจัดเก็บเป็นองค์ความรู้ และการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการการจัดเก็บเกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค เช่น การบันทึกเป็นฐานข้อมูลหรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รวมการสร้างและจดจำของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยสรุปได้ว่าผู้ดูแลรับผิดชอบทำเว็บความรู้ (Knowledge Portal) บนเว็บไซต์ของหน่วยงานเพื่อดูแลอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการในสังกัด และผู้ที่สนใจทั่วไปได้รับความกระจ่างในความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีประสบการณ์ด้านเนื้อหาที่ต้องการทราบผ่านการตั้งกระทู้ซักถาม และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรความรู้ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว กว้างขวางต่อเนื่อง นับเป็นการพัฒนาช่องทาง เพื่อการแลกเปลี่ยนถ่ายเทความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสถานที่และเวลาที่เป็นปัจจุบัน สถานศึกษาให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่ เช่น ในแต่ละสถานศึกษามีคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านใดก็จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ต่อกัน ในศูนย์พัฒนาวิชาการมีการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การประกวดผลงานของครูในแต่ละปีการศึกษา เสร็จแล้วถ้าหากสถานศึกษาใดได้รับรางวัลชนะเลิศระดับศูนย์ก็ต้องนำไปแข่งขันระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป เพื่อให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันสอดคล้องกับ กีรติยศยิ่งยง (2549, หน้า 29) ที่กล่าวไว้ว่า การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นขั้นตอนที่ความรู้จะถูกแบ่งปันและกระจายออกไปให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์โดยใช้การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ทั้งนี้ควรมีผู้จัดการความรู้เข้ามาช่วยในการจัดทำข้อมูล มีการจัดเรียงข้อมูลที่เป็นระบบ หรือเก็บความรู้ให้เป็นหมวดหมู่รวมถึงการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการกระจายข้อมูลให้บุคคลสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

5.4 ด้านการเข้าถึงความรู้ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านเว็บไซต์ขององค์กร การจัดทำระบบสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ เช่น ฐานข้อมูล กลุ่มสาระการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หรือการจัดทำสมุดบันทึก เพื่อบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธงชัย สันติวงษ์ (2539, หน้า 157) กล่าวไว้ว่า การหวังจะให้องค์การทำงานสำเร็จผลได้จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและชัดเจนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ การจัดระบบเครือข่าย (Network) ที่ช่วยสนับสนุนในการติดต่อ สื่อสารและช่วยในการจัดการเรียนการสอน ส่วนสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีการจัดระบบห้องสมุดที่พร้อมแก่การเรียนรู้มีการจัดระบบหมวดหมู่ของหนังสือให้ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า ทั้งที่เป็นหนังสือเรียนและวารสารต่าง ๆ ทางวิชาการและวารสารอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการความรู้ในด้านการสร้างคลังความรู้เป็นอย่างมาก รวมทั้งสามารถจัดระบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร การบริการการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าทางระบบ Internet ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Marquardt (1996) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์การที่จะได้เปรียบทางการแข่งขันและพัฒนาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้นั้น ต้องประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ที่สำคัญ 5 ประการ และ 2 ประการที่สอดคล้องคือ 1) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นการจัดการความรู้ในองค์การ โดยจะต้องจัดรูปแบบผสมผสาน การรวบรวม การจัดระบบข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนความรู้การถ่ายโอนความรู้ และการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ 2) การใช้เทคโนโลยีเป็นการนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในองค์การสำหรับการจัดการความรู้ การเรียนรู้สำหรับสมาชิกทุกระดับและผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การในการใช้เทคโนโลยีนั้นเช่นเดียวกับ (เสาวนี ตรีพุทธรัตน์, 2547, อ้างถึงใน อดิศร ณ อุบล, 2552) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิผลในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ในการโรงเรียน

สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในโรงเรียนคือปัจจัยด้านเทคโนโลยี และ (Mantas Manovas, 2005, อ้างถึงใน อดิศร ณ อุบล, 2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหมาะสมกับการจัดการองค์ความรู้และความสำเร็จในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีประเทศแคนาดา ซึ่งพบว่าการถ่ายโอนความรู้จะส่งผลสำเร็จและเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันต้องอาศัยเทคโนโลยีในบริษัท ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการเข้าถึงความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ โดยสรุปได้ว่าการเติมเต็มประสบการณ์ โดยค้นหาแนวทางผู้ที่เคยจัดการความรู้ เป็นผลสำเร็จมาก่อน ทำให้ได้เรียนรู้ว่า การจัดการความรู้ที่เน้นเฉพาะส่วนของ ICT อย่างเดียวไม่พอ หากจะสามารถจัดความรู้ให้เป็นผลสำเร็จได้ ต้องริเริ่มจากกิจกรรม ดึงความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้นั้นบันทึกลงพื้นที่ ICT จึงเรียกว่า สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน และต้องมีปฏิสัมพันธ์การสนทนาแลกเปลี่ยน/ ออนไลน์ผ่านทางเครือข่าย ควรมีสมุดหน้าเหลือง แนวคิดนี้จะเหมือนสมุดโทรศัพท์สมุดหน้าเหลือง เราคงคุ้นเคยกัน สมุดหน้าเหลืองสำหรับการจัดการความรู้จะบันทึกแหล่งที่มาของความรู้ ประเภทของความรู้ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางสมุดหน้าเหลืองในลักษณะนี้จะช่วยสามารถเชื่อมโยงระหว่างคนที่ต้องการใช้ข้อมูลกับแหล่งข้อมูล อาจจะบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรสอดคล้องกับ ก.พ.ร. (2548,:หน้า 24) ที่ว่าองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการความรู้คือ ส่วนสนับสนุน เนื่องจากการจัดการความรู้ในสมัยใหม่นั้น ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เนื่องด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้กับองค์กรได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วสามารถโต้ตอบได้ง่าย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดเวลาการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพ ช่วยทำให้การตัดสินใจเป็นระบบองค์ความรู้ทำให้ผู้ใช้ได้ประโยชน์สูงสุด

5.5 ด้านการสร้างความรู้ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน การจัดทำผลงานของโรงเรียน ครู และนักเรียนขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ หรือการสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โลตัส (Lotus, n.d. อ้างถึงใน ไพบูลย์ ปะวะเสนะ, 2548, หน้า 3) กล่าวไว้ว่า การเข้าถึงความรู้โดยการนำข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งความชำนาญในแต่ละบุคคลมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะก่อให้เกิดผลบริบูรณ์ทางธุรกิจและสามารถแข่งขันในตลาดได้ ทั้งการบริหารและการจัดการด้านความรู้จะเกิดขึ้นได้ ขึ้นอยู่ว่าองค์กรนั้น ๆ สามารถรู้ว่ามีอะไรบ้างที่พวกเขารู้ และนำสิ่งที่รู้มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การสร้างความรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีค่า

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

น้ำหนัก เป็นอันดับที่สอง และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งทีมงานความรู้ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย องค์การ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในมาตรฐานที่ 3 กำหนดให้สถานศึกษาสร้างแนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ โดยการเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ขึ้นในสถานศึกษา อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของผู้เรียนสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ ใช้ความรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548, อ้างถึงใน วิลาวัลย์ มาคุ้ม, 2549) โดยการจัดตั้งทีมความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และอาศัยความรู้ และความคิดของแต่ละคนในทีมความรู้ (Team Learning) ในการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เพื่อให้สามารถสร้างประสิทธิภาพให้กับตัวเอง ทีมความรู้และสถานศึกษา ได้อย่างเป็นผลดี และเกิดการสร้างวัฒนธรรมการคิดอย่างเป็นระบบอันจะนำไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องมีการออกแบบทีมความรู้ที่ประกอบด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม ซึ่งอาจจะมีทีมความรู้เดียว หรือหลายๆ ทีมก็ได้ โดยอาจประกอบด้วยบุคลากรที่รู้เรื่องในหน่วยงานของตนเองอย่างดีและมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เจ้าหน้าที่สารสนเทศภายในองค์การ บุคลากรในองค์การที่มีความรู้ข้ามหน่วยงาน ที่ปรึกษาจากภายนอก แต่ควรใช้ให้น้อยที่สุดเพื่อรักษาความลับ บุคลากรอาวุโสเพื่อยืนยันเอาความจริง เสริมพลังและช่วยแนะวิธีคิดเชิงยุทธศาสตร์ (วิจารณ์ พานิช, 2546, หน้า 84-90) ให้มีหน้าที่ในการสร้างความรู้ โดยคำนึงถึงความจำเป็น ชนิดและประเภทของงานที่ต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และต้องประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้ให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เรียนรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดาเวนพอร์ทและพรูเสค (Davenport, & Prusak, 1999, pp. 229-238) ที่เสนอว่าการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างทีมความรู้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการสร้างความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การระดมความคิดเห็น การประชุม และการสัมมนา ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นต้น ซึ่งการประทำอย่างต่อเนื่องจะช่วยทำให้สถานศึกษามีความก้าวหน้า และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน ความสำเร็จของการสร้างความรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทีมความรู้ จะทำให้เกิดวัฒนธรรมการใฝ่รู้ ซึ่งจะทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาในที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งทีมความรู้ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย องค์ประกอบจึงเป็นที่สำคัญของการสร้างความรู้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการ

ความด้านการสร้างความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการสร้างความรู้ โดยสรุปได้ว่า การระดมความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการทำงานและหลังจากการทำงาน ซึ่งจะต้องมีหน่วยงานหรือบุคคลรับผิดชอบในการทำกิจกรรมสร้างความรู้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี การสร้างความรู้ของครู อาจจะใช้หรือไม่ใช้เทคโนโลยีก็ได้ แต่ถ้าใช้เทคโนโลยีก็จะทำให้การสร้างความรู้สะดวกขึ้น ควรมีการนำผลงานของโรงเรียน ครู และนักเรียน ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ ในการนำความรู้ไปใช้ในหลายมิติ เช่น การให้คำปรึกษา การจัดการอบรม การจัดนิทรรศการ การสนทนา จดหมายข่าว วิดีโอภาพยนตร์ จุลสาร วารสาร ตำรา Home Page ผลการวิจัย นวัตกรรม ขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ของโรงเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุรีพรย์ จำนองกาญจนะ(2548, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 2 พบว่า ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นในด้านการวิจัยและนำผลการวิจัย ตลอดจนแนวทาง ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

5.6 ด้านการแบ่งปันความรู้ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการเชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษามาบรรยายในการจัดการความรู้แนวใหม่ ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสถานศึกษา หรือการใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานแต่ละวัน เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547, หน้า 57) ที่ได้ระบชนิดของอุปสรรค และอุปสรรคของการแลกเลปี่ยนความรู้ อันมีสาเหตุมาจากตัวบุคคล โครงสร้าง ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งไม่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในโรงเรียน (วิลาวัลย์ มาพุฒ, 2549) แลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทุกค่า โดยคู่ที่มีค่าความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ คู่ขององค์ประกอบย่อย ความรู้ ความสามารถกับองค์ประกอบย่อย การมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการนำเอาความรู้ที่สร้างหรือบันทึกไว้ ออกมาเผยแพร่ให้รับรู้ได้อย่างรวดเร็ว และเหมาะสมอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การระดมความคิด การทำงานเป็นทีม การให้คำปรึกษา การศึกษาดูงาน การพิมพ์เผยแพร่ การบรรยาย การสาธิต การประชุม การอบรม สัมมนา การฝึกทักษะ การจัดเสวนา การสนทนา การสร้างเครือข่าย การประชุมทางไกลผ่านอินเตอร์เน็ต แผนที่ความรู้ ฐานความรู้ หน้าแรกของเครือข่าย (Home Page) และช่องของข่ายงาน (Web Portal) ของแต่ละบุคคลและสถานศึกษา เป็นต้น การแลกเปลี่ยนความรู้ จะทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเฉพาะภายในตัวบุคคลและเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และ

ทักษะในการแลกเปลี่ยนความรู้ของครู จะทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นไปโดยง่าย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรสนับสนุนผู้ปกครองและชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ เกิดการแลกเปลี่ยน และการกระจายความรู้ไปยังทุกๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้องในระบบ (Butcher, 2001) ก็จะทำให้สถานศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มความสามารถ และทักษะให้แก่ครู และสถานศึกษาในการทำงาน การวางแผน การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวัด และการประเมินได้เป็นอย่างดีซึ่งความรู้ความสามารถและการมีส่วนร่วมของครูจะช่วยให้เกิดการยกระดับความรู้ของสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ในองค์ประกอบการแลกเปลี่ยนความรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีค่าความสัมพันธ์กันมากที่สุดจึงเป็นคู่ของความรู้ ความสามารถกับการมีส่วนร่วมผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สองของตัวบ่งชี้รวมการจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนัก เป็นอันดับหนึ่ง และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การสัมมนาทางวิชาการ การประชุมปฏิบัติการ การประชุมทางไกลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกทักษะการสนทนา การให้คำปรึกษา ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อย การเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 มุ่งให้สถานศึกษาสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น รวมทั้งการส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการของครูสถานศึกษาและชุมชน ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ที่มุ่งเน้นให้มีการจัดการความรู้ในสถานศึกษา โดยการสืบเสาะ ค้นคว้า แสวงหา แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้ให้กว้างขวาง เพื่อให้เยาวชนของชาติได้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนและสังคมเนื่องจากความรู้ และการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546, คำนำ 3) นอกจากนี้ในหมวด 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ยังกำหนดให้ต้องมีการสร้างความมีส่วนร่วมในหมู่ข้าราชการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพอีกด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเห็นคุณค่าและส่งเสริมให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนครู และการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะ

การเรียนรู้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการแบ่งปันความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการแบ่งปันความรู้ โดยสรุปได้ว่า ในสถานศึกษาต้องมีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของบุคลากรในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เช่น การนิเทศ การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุม การค้นคว้าข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษา ผู้บริหารต้องสำรวจตรวจสอบจำนวนเทคโนโลยีที่เพียงพอกับบุคลากร เช่น มีคอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์ สแกนเนอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น จัดให้มีในห้องพักครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2547, หน้า 9)ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องเป็นผู้นำและส่งเสริมให้ครู ได้จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการแลกเปลี่ยนที่ใช้เฉพาะเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว เช่น การประชุมอบรม สัมมนา การสนทนา การให้คำปรึกษา การสร้างเครือข่าย การประชุมทางไกล เป็นต้น และจะต้องทำเสมอ ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้บุคลากรในองค์การได้นำไปใช้เพื่อการแก้ปัญหา หรือเพื่อพัฒนางาน และยังช่วยให้องค์การได้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นด้วย

5.7 ด้านการเรียนรู้ จากการวิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงาน การเรียนรู้จากการจำ เช่น กฎ ระเบียบ และแนวการปฏิบัติต่าง ๆและนำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง หรือการสนับสนุนให้นำความรู้ใหม่ ๆ มาทดลองใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547, หน้า 59) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ อีกเป็นวงจรการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญดี บุญญากิต (2548, หน้า 58) ที่เห็นว่า วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและการนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และปรับปรุงองค์การ นอกจากนี้สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของสอน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปได้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้ ด้านการเรียนรู้ โดยสรุปได้ว่า เปลี่ยนทัศนคติในการทำงานใหม่ของครู จากไม่รู้จะทำอย่างไร ทำไม่ได้ เป็นถ้าจะทำให้ได้จะเรียนรู้อย่างไร และได้แบบปฏิบัติที่ดีเยี่ยม สถานศึกษาต้องมีวิธีการในการพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ เช่น การส่งครูเข้าอบรม เปิดโอกาสให้มีการนิเทศทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547, หน้า 124) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ จะสอนให้คนเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา และการพัฒนาแนวทางแก้ปัญหาเก่าไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาใหม่ ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาการปฏิบัติงาน เป็นการสร้างประสบการณ์จากการทำงาน การมีโอกาสที่ทำงานท้าทายมากย่อมมีโอกาสที่เรียนรู้มาก งานที่ท้าทายจะกระตุ้นให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองเพื่อทำงานได้สำเร็จ ส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ร่วมกันจากความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นการสร้างพลังทางสติปัญญาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการระบุความรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้ รวมทั้งการจัดการความรู้ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นรายบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องเร่งศึกษาและทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งในเรื่องการจัดการความรู้ และพัฒนาสถานศึกษาด้วยการจัดการความรู้ และต้องมีนโยบายแนวทางที่ชัดเจนในเรื่องของการจัดการความรู้ และประยุกต์ให้มีการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาอย่างบูรณาการทุกโครงการ และทุกกิจกรรม

2. ด้านการพัฒนาความรู้ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทบทวนความรู้ที่ใช้ในองค์กรเพื่อเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นได้นำไปใช้และต้องส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมมาใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องมีการแสวงหาความรู้มาพัฒนาครูให้สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้นำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีการปรับกิจกรรม เนื้อหา การวัดผล จนได้แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน

3. ด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ สถานศึกษาควรศึกษาในด้านการกระบวนการตรวจสอบดูแลข้อมูลทางเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบันเสมอและจัดหาหนังสือใหม่ ๆ เข้าห้องสมุดรวม

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ทั้งจัดทำแผ่นพับ วารสารและเอกสารวิชาการต่าง ๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องกำหนดผู้รับผิดชอบ และกำหนดความรู้ที่ต้องจัดเก็บในแต่ละสาระการเรียนรู้อยู่ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น CD VCD และมีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ รวบรวมเอกสารการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ ทำให้สะดวกต่อการนำไปใช้เมื่อต้องการ

4. ด้านการเข้าถึงความรู้ สถานศึกษาควรศึกษาในด้านการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านเว็บไซด์ขององค์กรและจัดทำระบบสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ เช่น ฐานข้อมูลกลุ่มสาระการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองเห็นความสำคัญด้านข้อมูลข่าวสารที่บุคลากรทางการศึกษาควรได้รับรู้อย่างรวดเร็วโดยพร้อมเพรียงกันทั่วทั้งองค์การเพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

5. ด้านการสร้างความรู้ สถานศึกษาควรปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งจัดทำผลงานของโรงเรียน ครูและนักเรียนขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซด์พร้อมทั้งเสนอให้บุคลากรทุกคนนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องมีการสร้างสื่อและนวัตกรรมประกอบการสอน เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม เครื่องฉายภาพอย่างง่าย หรือสื่อ CAI ประกอบการสอน คู่มือประกอบการสอน เป็นต้น

6. ด้านการแบ่งปันความรู้ สถานศึกษาควรศึกษาในด้านการเชิญวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษามาบรรยายในการจัดการความรู้แนวใหม่ ๆ และศึกษาด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีรูปแบบต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น ระดมความคิด การทำงานเป็นทีม การให้คำปรึกษา การศึกษาดูงาน การพิมพ์เผยแพร่ การบรรยาย การสาธิต การประชุม อบรม สัมมนา การจัดเสวนา การสร้างเครือข่าย การประชุมทางไกลผ่านอินเตอร์เน็ต แผนที่ความรู้ ฐานความรู้ Homepage และ Web Portal ของบุคคลและสถานศึกษาโดยแลกเปลี่ยนวิธีปฏิบัติที่ดีระหว่างการกัน

7. ด้านการเรียนรู้ สถานศึกษาควรศึกษาในด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานรวมถึงด้านการเรียนรู้จากการจำ เช่น กฎ ระเบียบ และแนวทางในการปฏิบัติต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงและด้านการสนับสนุนให้นำความรู้ใหม่ ๆ มาทดลองใช้ในการปฏิบัติงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เน้นการปรับตัวในเชิงรุก เพื่อมุ่งสู่อนาคตที่พึงประสงค์ โดยผ่านการเรียนรู้ของบุคคลและทีมเป็นสำคัญ และนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาองค์กรต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐและเอกชนเป็นรายกรณี

2. ควรศึกษาด้านปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้

3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี

4. ควรมีการศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบที่นำเสนอโดยสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสังคม (สคส.) หรือสถาบันอื่นๆ

5. ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University